

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 448/2023-12

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miroslava Duriša (sudca spravodajca) a zo sudcov Ladislava Duditša a Libora Duľu v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľov [REDACTED], narodenej [REDACTED], [REDACTED] maloletej [REDACTED], narodenej [REDACTED], [REDACTED] zastúpenej zákonnou zástupkyňou [REDACTED], narodenou [REDACTED], maloletej [REDACTED], narodenej [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED] zastúpenej zákonnou zástupkyňou [REDACTED], narodenou [REDACTED], [REDACTED], narodeného [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED], a [REDACTED], narodenej [REDACTED] [REDACTED], všetci zastúpení JUDr. Soňa Tóthová, advokátska kancelária, s. r. o., Šafárikovo námestie 2, Bratislava, IČO 55 358 322, v mene ktorej koná jej konateľka a advokátka JUDr. Soňa Tóthová, proti uzneseniu Okresného súdu Nitra č. k. 10 C 6/2019 z 3. marca 2023 a prípisu Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky č. k. VI/1 Pz 79/23/1000-3 z 23. mája 2023 takto

rozhodol:

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

Odôvodnenie:

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľov a skutkový stav veci

1. Sťažovatelia označení v záhlaví tohto uznesenia sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 24. júla 2023 domáhajú vyslovenia porušenia základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 a 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) napadnutým uznesením Okresného súdu Nitra (ďalej len „okresný súd“) označeným v záhlaví tohto uznesenia a napadnutým prípisom Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky (ďalej len „generálna prokuratúra“) označeným v záhlaví tohto uznesenia. Sťažovatelia navrhujú zrušenie napadnutého uznesenia okresného súdu a napadnutého prípisu generálnej prokuratúry

a vrátenie vecí na ďalšie konania. Súčasne navrhujú priznanie primeraného finančného zadostučinenia každému zo sťažovateľov po 3 000 eur, ako aj náhrady trov konania.

2. Z ústavnej sťažnosti a príloh k nej priložených vyplýva, že sťažovatelia boli účastníkmi konania o ochranu osobnosti vedeného okresným súdom pod sp. zn. 10 C 6/2019 v procesnom postavení žalobcov 1 až 5, ktorí sa proti žalovanej – ██████████ domáhali náhrady nemajetkovej ujmy a majetkovej škody. Rozsudkom okresného súdu č. k. 10 C 6/2019 z 26. júla 2021 boli žalovanej uložené povinnosti zaplatiť žalobkyni 1 nemajetkovú ujmu v sume 70 000 eur a majetkovú škodu 850 eur (výrok I), zaplatiť žalobkyni 2 nemajetkovú ujmu v sume 40 000 eur (výrok II), zaplatiť žalobkyni 3 nemajetkovú ujmu v sume 40 000 eur (výrok III), zaplatiť žalobcovi 4 nemajetkovú ujmu v sume 30 000 eur (výrok IV), zaplatiť žalobkyni 5 nemajetkovú ujmu v sume 30 000 eur (výrok V), zaslať každému zo žalobcov 1 až 5 písomné ospravedlnenie v znení presne vymedzenom vo výroku (výroku VI). Vo zvyšnej časti bola žaloba zamietnutá (výrok VII), žalobcom 1 až 5 bol priznaný voči žalovanej nárok na náhradu trov konania v rozsahu 100 % (výrok VIII) a žalovanej nebol priznaný voči žalobkyni 6 nárok na náhradu trov konania (výrok IX).

3. Rozsudok súdu prvej inštancie bol vo výrokoch I až VI a VIII potvrdený ako vecne správny rozsudkom Krajského súdu v Nitre (ďalej len „krajský súd“) č. k. 12 Co 108/2021 z 13. septembra 2022.

4. Okresný súd následne uznesením č. k. 10 C 6/2019 zo 6. decembra 2022 (ďalej len „uznesenie zo 6. decembra 2022“) vydaným vyšším súdnym úradníkom uložil žalovanej povinnosti zaplatiť žalobkyni 1 náhradu trov konania v celkovej sume 1 503,26 eur (výrok I), zaplatiť žalobkyni II náhradu trov konania v celkovej sume 1 199,77 eur (výrok II), zaplatiť žalobkyni III náhradu trov konania v celkovej sume 1 199,77 eur (výrok III), zaplatiť žalobcovi 4 náhradu trov konania v celkovej sume 1 199,77 eur (výrok IV), zaplatiť žalobkyni 5 náhradu trov konania v celkovej sume 1 199,77 eur.

5. V sťažnosti proti uzneseniu okresného súdu zo 6. decembra 2022 sťažovatelia namietali nesprávne právne posúdenie vecí, pričom v konkrétnostiach uviedli, že okresný súd vychádzal nesprávne iba z výpočtového základu určeného pre konanie o ochranu osobnosti.

6. Podaním z 20. februára 2023 sťažovatelia doplnili vyčíslenie trov konania zo 4. novembra 2022 a požiadali okresný súd o priznanie náhrady trov konania, ktoré im vznikli z titulu úhrady preddavku na trovy znaleckého dokazovania v zmysle uznesenia okresného súdu vyhláseného na pojednávaní 25. marca 2021 v sume 500 eur.

7. Okresný súd napadnutým uznesením sťažnosť zamietol. Osobitne vo vzťahu k doplneniu vyčíslenia trov z 20. februára 2023 zdôraznil, že v prípade nespokojnosti s relevantnou časťou rozhodnutia vydaného vyšším súdnym úradníkom sa žalobcovia mohli domáhať jeho zmeny sťažnosťou podľa § 243 Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“), čo však neurobili. V § 244 CSP zakotvená koncentračná zásada stanovuje, že meniť, modifikovať alebo dopĺňať rozsah sťažnosti môže sťažovateľ len do uplynutia lehoty na jej podanie, čím je ohraničené aj preskúmvacie oprávnenie sudcu pri rozhodovaní o sťažnosti. V rozpore s touto zásadou by bolo, keby súd zaťažil žalovanú povinnosťou náhrady trov konania žalobcom – preddavku na trovy znaleckého dokazovania, ktoré boli uplatnené až dodatočne na základe podania učeného

až v rámci konania o sťažnosti, v ktorej žalobcovia opomenuli namietať proti nepriznaniu ich náhrady za stavu, keď okolnosti veci neindikujú, že by im v tom bránili nejaké objektívne prekážky. Napadnuté uznesenie okresného súdu nadobudlo právoplatnosť 3. marca 2023.

8. Sťažovatelia podali 10. mája 2023 podnet na podanie dovolania na generálnu prokuratúru, pričom požadovali zrušenie napadnutého uznesenia okresného súdu v spojení s uznesením okresného súdu zo 6. decembra 2022. V odôvodnení podnetu sťažovatelia argumentovali, že ak výdavok v podobe preddavku na znalecké dokazovanie v sume 500 eur nebol úspešnej strane sporu nahradený, došlo k hrubej procesnej vade konania, ktorá vyústila do porušenia práva na spravodlivý proces.

9. V napadnutom prípise generálna prokuratúra poukázala na relevantné ustanovenia Civilného sporového poriadku upravujúce možnosť generálneho prokurátora podať dovolanie, ako aj zodpovedajúcu judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“), aplikáciou ktorej dospela k záveru, že skutočnosť, že súd konajúci o sťažnosti neprihliadol na námietku uplatnenú žalobcami až po uplynutí lehoty na podanie sťažnosti nie je možné považovať za fundamentálnu vadu civilného procesu, a teda nie je možné ju uplatniť ako dovolací dôvod dovolania generálneho prokurátora. Vo veci konajúci okresný súd totiž vyložil zákonné ustanovenia Civilného sporového poriadku tak, že súd je dôvodmi uvedenými v sťažnosti viazaný a že dôvody sťažnosti nie je možné doplniť po uplynutí lehoty na podanie sťažnosti. Tento výklad je založený na rozpoznaných interpretačných metódach, nie je svojvoľný a arbitrárny, či nelogický. Na základe uvedených skutočností podnet generálna prokuratúra odložila bez prijatia opatrenia prokurátora.

II.

Argumentácia sťažovateľov

10. Sťažovatelia argumentujú, že podaním podnetu na podanie dovolania generálnej prokuratúre vyčerpali opravné prostriedky, ktoré im zákon na ochranu ich základných práv a slobôd poskytuje.

11. Za nesporné považujú to, že ako úspešnej strane v konaní im zo zákona patrí náhrada účelne vynaložených nákladov, a to bez ohľadu na to, či si tento výdavok vyčísli v písomnom vyčíslení trov konania, resp. či jeho nepriznanie namietali v sťažnosti proti uzneseniu vyššieho súdneho úradníka. Priznanie náhrady na trovy dokazovania spojené s preddavkom na trovy dokazovania nie je podmienené zo strany procesne úspešnej strany. Ide o výdavok sťažovateľov, ktorý je preukázaný, odôvodnený a účelne vynaložený. O jeho existencii má súd vedomosť z vlastnej činnosti.

12. Konštatovanie súdu, že nepriznáva sťažovateľom náhradu výdavku z dôvodu jej neskorého uplatnenia, pri zásade, že súd priznáva i pri neuplatnení tie výdavky, ktoré vyplývajú zo spisu, považujú sťažovatelia za hrubo porušujúce ich právo na spravodlivý proces. Pokiaľ sťažovateľom ako úspešnej strane nebol tento účelne vynaložený výdavok nahradený, došlo k hrubej procesnej vade konania, ktorá vyústila do porušenia práva sťažovateľov na spravodlivý proces.

13. Prípis generálnej prokuratúry považujú sťažovatelia za arbitrárny a bez výpovednej hodnoty, keďže sa v ňom prokurátor nevysporiadal relevantným spôsobom s námietkou nepriznania trov konania vyplývajúcich zo spisu.

14. Tak okresný súd, ako aj generálna prokuratúra absolútne nesprávne právne posúdili otázku priznania náhrady trov konania, pričom nesprávnym právnym posúdením veci došlo k závažnému zásahu do práv a oprávnených záujmov sťažovateľov, predovšetkým do ich práva na spravodlivý súdny proces.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

15. Podstatou ústavnej sťažnosti je námietka zásahu do práv sťažovateľov na súdnu ochranu a na spravodlivé súdne konanie v súvislosti s rozhodovaním o náhrade trov konania. Sťažovateľom ako úspešnej strane nebol nahradený účelne vynaložený výdavok. Za hrubo porušujúce ich práva považujú sťažovatelia konštatovanie súdu, že im nepriznáva náhradu výdavku na znalecké dokazovanie z dôvodu neskorého uplatnenia. Prípis generálnej prokuratúry považujú sťažovatelia za arbitrárny a bez výpovednej hodnoty.

16. Ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľov predbežne prerokoval na neverejnom zasadnutí senátu ústavného súdu podľa § 56 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) a zisťoval, či ústavná sťažnosť obsahuje všeobecné náležitosti podania (§ 39 zákona o ústavnom súde), všeobecné náležitosti návrhu na začatie konania (§ 43 zákona o ústavnom súde), osobitné náležitosti ústavnej sťažnosti (§ 123, § 124 a § 132 ods. 1 a 2 zákona o ústavnom súde) a či nie sú dané dôvody na jej odmietnutie podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

III.1. K namietanému porušeniu základného práva na súdnu a inú právnu ochranu a práva na spravodlivé súdne konanie napadnutým prípisom generálnej prokuratúry:

17. Podanie dovolania generálneho prokurátora (predtým mimoriadneho dovolania v zmysle Občianskeho súdneho poriadku) je podmienené splnením zákonných predpokladov, ktoré sú upravené v ustanoveniach § 458 a nasl. CSP. Z týchto ustanovení jednoznačne vyplýva, že ide o mimoriadny opravný prostriedok, ktorého využitie ako procesného inštitútu patrí výlučne generálnemu prokurátorovi. To znamená, že nejde o základné právo sťažovateľa, ktoré by bolo možné zahrnúť pod čl. 46 ods. 1 ústavy alebo pod čl. 6 ods. 1 dohovoru (m. m. II. ÚS 172/2017).

18. Podľa stabilizovanej judikatúry ústavného súdu na vyhovenie podnetu fyzických osôb alebo právnických osôb na podanie dovolania generálneho prokurátora (predtým mimoriadneho dovolania v zmysle Občianskeho súdneho poriadku) neexistuje právny nárok, t. j. osobe, ktorá takýto podnet podala, nevzniká právo na jeho prijatie, resp. akceptovanie, a teda generálny prokurátor nemá povinnosť takémuto podnetu vyhovieť. Je na voľnej úvahe generálneho prokurátora rozhodnúť o tom, či podá, alebo nepodá dovolanie. Ústavný súd v tejto súvislosti viackrát vyslovil, že oprávnenie na podanie dovolania generálneho prokurátora nemá charakter práva, ktorému je poskytovaná ústavnoprávna ochrana (porov. napr. I. ÚS 19/01, I. ÚS 67/02, II. ÚS 176/03, II. ÚS 14/04, II. ÚS 144/05, II. ÚS 23/2010, III. ÚS 301/2014, IV. ÚS 344/04, II. ÚS 172/2017). Podanie dovolania generálnym prokurátorom je plne v jeho právomoci, pričom právo na podanie dovolania nepatrí do katalógu ústavou chránených základných práv (II. ÚS 780/2014, III. ÚS 151/2018).

19. Vychádzajúc zo svojej ustálenej judikatúry, ústavný súd dospel k záveru, že nevyužitím práva generálnej prokuratúry podať proti napadnutému uzneseniu okresného súdu dovolanie generálneho prokurátora nemohlo dôjsť k porušeniu označených práv sťažovateľov, keďže platná zákonná úprava nezakladá sťažovateľom právo (právny nárok) na vyhovie podnetu na podanie dovolania generálneho prokurátora.

20. Z § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde vyplýva, že úlohou ústavného súdu pri predbežnom prerokovaní sťažnosti je okrem iného posúdiť, či táto nie je zjavne neopodstatnená. O zjavne neopodstatnenú sťažnosť ide predovšetkým vtedy, ak namietaným postupom orgánu verejnej moci nemohlo dôjsť k porušeniu toho základného práva, ktoré označil sťažovateľ, pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi napadnutým postupom tohto orgánu a základným právom, porušenie ktorého sa namietalo, ako aj vtedy, ak v konaní pred orgánom verejnej moci vznikne procesná situácia alebo procesný stav, ktoré vylučujú, aby tento orgán porušoval uvedené základné právo, pretože uvedená situácia alebo stav takúto možnosť reálne nepripúšťajú (IV. ÚS 16/04, II. ÚS 1/05).

21. Podnet sťažovateľov bol riadne vybavený generálnou prokuratúrou a o jeho vybavení boli sťažovatelia riadne písomne vyrozumení. Dôvody, o ktoré generálna prokuratúra v súlade s judikatúrou ESLP oprela svoj záver o tom, že v prejednávanej veci nejde o prípad fundamentálnej chyby, ktorá by odôvodňovala zásah do právnej istoty nastolenej právoplatným rozhodnutím súdu, ale o prípad odlišných právnych názorov na prejednávajúcu vec, považuje ústavný súd za ústavne udržateľné. To, že obsah listu o vybavení podnetu generálnou prokuratúrou nezodpovedá predstavám sťažovateľov, neznamená, že nie je takéto vybavenie súladné so zákonom alebo že je ústavne vadné (m. m. II. ÚS 697/2017). Ústavný súd konštatuje, že generálna prokuratúra sa podnetom sťažovateľov riadne zaoberala, pričom svoj postup a závery riadne zdôvodnila. To, že nerozhodla v súlade s predstavami a očakávaniami sťažovateľov, ešte neznamená, že porušila ich v ústavnej sťažnosti označené práva. Právne závery generálnej prokuratúry nie sú svojvoľné, neudržateľné a neboli prijaté v zrejmom omyle, ktorý by poprel zmysel a podstatu práva na spravodlivý proces (napr. IV. ÚS 20/05). Z uvedených dôvodov ústavný súd ústavnú sťažnosť v časti smerujúcej proti napadnutému prípisu generálnej prokuratúry odmietol z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde.

III.2. K namietanému porušeniu základného práva na súdnu ochranu a práva na spravodlivé súdne konanie napadnutým uznesením okresného súdu:

22. Princíp subsidiarity vyplývajúci z čl. 127 ods. 1 ústavy a podmienky prípustnosti ústavnej sťažnosti podľa § 132 ods. 2 zákona o ústavnom súde (ústavná sťažnosť je neprípustná, ak sťažovateľ nevyčerpal právne prostriedky, ktoré mu priznáva zákon na ochranu jeho základných práv a slobôd) je potrebné chápať vo vzájomnej súvislosti, čo vyúsťuje do všeobecne uznávaného záveru, že ústavná sťažnosť podaná ústavnému súdu je považovaná za prostriedok *ultima ratio* ochrany práv sťažovateľa. Keďže ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach, ktorými sa sťažovatelia domáhajú ochrany (iba) svojich práv, celkom triviálne z toho (a napokon i z dikcie § 132 ods. 2 zákona o ústavnom súde) vyplýva, že vyčerpanie právnych prostriedkov podľa tohto ustanovenia sa týka iba takých procesných nástrojov, na ktorých podanie sú zo zákona oprávnení títo sťažovatelia. V uvedených súvislostiach, berúc do úvahy účel tu aplikovaných zákonných ustanovení, ústavný súd konštatuje, že dovolanie generálneho prokurátora v žiadnom

prípade nemožno považovať za zákonom účinne poskytnutý právny prostriedok sťažovateľom na nápravu ich práv, preto zachovanie dvojmesačnej lehoty na podanie ústavnej sťažnosti z dôvodu realizácie podnetu na podanie dovolania generálneho prokurátora neprichádza do úvahy (m. m. III. ÚS 301/2014, I. ÚS 575/2015, II. ÚS 263/2020, IV. ÚS 74/2020).

23. V tejto súvislosti ústavný súd poukazuje na to, že podľa jeho ustálenej judikatúry mimoriadne opravné prostriedky, ktoré sťažovateľ nemôže uplatniť osobne, nemožno považovať za účinné právne prostriedky nápravy, ktoré sú mu priamo dostupné. Ustanovenie § 458 ods. 3 CSP neukladá totiž povinnosť (nevzniká právny nárok) vyhovieť každému podnetu (m. m. I. ÚS 549/2017).

24. Sťažovatelia pri náležitej starostlivosti mohli v záujme zachovania svojich práv podať ústavnú sťažnosť v dvojmesačnej lehote od právoplatnosti napadnutého uznesenia okresného súdu (§ 124 zákona o ústavnom súde). Keďže ústavná sťažnosť bola v časti smerujúcej proti napadnutému uzneseniu okresného súdu podaná 21. júla 2023, bola podaná zjavne po uplynutí dvojmesačnej lehoty, keďže napadnuté uznesenie okresného súdu nadobudlo právoplatnosť 3. marca 2023. Pretože zákon o ústavnom súde neumožňuje odpustiť zmeškanie tejto lehoty, ústavný súd ústavnú sťažnosť v tejto časti (vo vzťahu k napadnutému uzneseniu okresného súdu) odmietol ako oneskorene podanú podľa § 56 ods. 2 písm. f) zákona o ústavnom súde.

25. Keďže ústavná sťažnosť bola odmietnutá ako celok, zaoberať sa ďalšími návrhmi v nej uplatnenými stratilo svojej opodstatnenie.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 5. septembra 2023

Miroslav Duriš
predseda senátu